

Lidiia Nepop-Aidachych 
Uniwersytet Narodowy „Akademia Kijowsko-Mohylańska”, Kijów, Ukraina
lidianepop@yahoo.com

WERBALNE PRZEJAWY WZAJEMNEGO ODDZIAŁYWANIA FLORYSTYCZNEGO I ANIMALISTYCZNEGO KODÓW KONCEPTUALNYCH W JĘZYKU POLSKIM

Słowa klucze: kod konceptualny, floronominacja, zoonim, florystyczny kod konceptualny, animalistyczny kod konceptualny

Keywords: conceptual code, floronomination, zoonym, floristic conceptual code, animalistic conceptual code

Pojęcie kodu jest jednym z najważniejszych nie tylko dla semiotyki, lecz także dla etnolingwistyki i lingwistyki kognitywnej. Włodzimierz Wysoczański, który pisał o kodach językowo-kulturowych, przedstawił historię użycia terminu *kod* – od jego pojawienia się w teorii matematycznej Claude’a E. Shannona w 1948 r., poprzez prace lingwistów i semiotyków, takich jak: Roman Jakobson, Roland Barthes, Jurij Łotman, Umberto Eco, aż po współczesne podejścia językoznawcze dotyczące badania kodów kultury (Wysoczański 2023: 68–76). Wcześniej szczegółowo opisywałam założenia metodologiczne badania kodów konceptualnych, opierając się na pracach przedstawicieli współczesnych słowiańskich szkół etnolingwistycznych (Nepop-Ajdaczyc 2022). W niniejszym artykule przyjmuję, że koncepty są obrazami mentalnymi składającymi się na treść kodu kultury, a na poziomie werbalnym są reprezentowane przez leksemy, z kolei kody konceptualne (KK) łączą znaki na podstawie wspólnych treści.

Oddziaływanie kodów może zachodzić w dwóch kierunkach: 1) gdy elementy jednego kodu (np. florystycznego) pojawiają się w obrębie innych KK i 2) gdy elementy innych KK pojawiają się w pierwszym (florystycznym).

Celem niniejszego artykułu jest zbadanie oddziaływania międzykodowego. Obiektem analizy jest poziom werbalny kodów konceptualnych kwiatowego i animalistycznego, a przedmiotem obserwacji są zjawiska językowe przedstawiające przenikanie elementów animalistycznego KK do kwiatowego oraz elementów florystycznego KK do animalistycznego.

Składniki kwiatowego KK są badane już od dość dawna. Cechy stereotypowe kwiatów w języku i kulturze, elementy ich semantyki, modele nominacyjne były przedmiotem analizy w różnych językach słowiańskich, w tym w języku polskim. Najobszerniejszym etnolingwistycznym opisem polskich stereotypów kwiatów jest trzecia część drugiego tomu *Słownika stereotypów i symboli ludowych* (SSiSL), opracowana w Lublinie przez zespół autorski na czele z Jerzym Bartmińskim. Wcześniej poszczególne aspekty semantyki polskich nominacji kwiatów były omawiane w pracach zebranych w tomie wrocławskiej serii „Język a kultura” (Dąbrowska, Kamińska-Szmaj 2001) oraz w belgradzkim czasopiśmie „Kodovi slovenskih kultura” (Kodovi), a także w publikacjach Doroty Piekarczyk (2004), Kazimierzy Pastusiak (2007), Krystyny Szcześniak (2008), Ilony Kulak (2023) i Sary Orzechowskiej (2024). Zagadnieniu etnolingwistycznego badania językowego obrazu kwiatu oraz poszczególnych nazw kwiatów w języku polskim były poświęcone moje wcześniejsze studia (np. Nepop-Aidachych 2014). Omawiałam także ogólne kwestie dwukierunkowych relacji KK wraz z założeniami metodologicznymi ich analizy (Nepop-Ajdaczyć 2022). W ujęciu kodów kulturowych elementy roślinnego i zwierzęcego KK były badane przez W. Wysoczańskiego (2023: 716–800), który zajmował się też dwukodowością i wielokodowością w strukturze komponentowej frazemów (ibid.: 885–899). Z kolei Jadwiga Waniakowa (2015, 2021) poświęciła kilka prac powiązaniom nazw roślin z nazwami zwierząt. Jednak problem wzajemnego oddziaływania KK – kwiatowego i innych – w języku i kulturze polskiej nadal nie jest w pełni zbadany.

W niniejszym artykule zbadam nazwy kwiatów i nazwy zwierząt, zarówno pospolite, jak i własne, zarówno ogólnopolskie, jak i gwarowe, potoczne oraz naukowe. Uważam, że takie szerokie podejście pozwoli przyjrzeć się różnym sposobom konceptualizacji.

Do kategorii kwiatów zaliczam nazwy roślin pełniących funkcję estetyczną – zarówno posiadających kwiat, jak i tych, które go nie mają. Do zoonimów zaliczam pospolite i własne nazwy zwierząt. Ekscerpcji materiału dokonałam na podstawie prac Anny Spólnik (1990), SSiSL, *Mantichory. Etymologicznego słownika nazw zwierząt* Krzysztofa Smagowicza (2004) oraz publikacji poświęconych zoonimom (zob. Literatura). W ten sposób uzyskałam szerokie spojrzenie na możliwe realizacje oddziaływań międzykodowych.

Przyjmując w badaniu nazw roślin kryterium motywacyjno-derywacyjne, można wyróżnić relacje prostej, złożonej i mieszanej motywacji, opartej na semantyczno-leksykalnych składnikach innych kodów konceptualnych. Przykłady motywacji prostej obejmują przypadki charakterystyczne dla schematów tworzenia

floronominacji od leksemu lub leksemów nazywających pojęcia należące do jednego KK, w omawianym przypadku animalistycznego.

Do zjawisk motywacji złożonej zaliczam te, które odpowiadają schematom tworzenia floronominacji z kilku leksemów, z których każdy reprezentuje odrębny KK (np. animalistyczny i inny KK).

Za przykłady motywacji mieszanej uważam zjawiska charakterystyczne dla schematów tworzenia floronominacji od leksemów nazywających pojęcia należące do kilku KK albo wykazujących pośredni związek z badanym KK.

1. Kierunek motywacji: animalistyczny KK > kwiatowy KK

1.1. Motywacja prosta

1.1.1. Model motywacyjny oparty na podobieństwie kształtu części roślin i części ciała zwierząt

Derywacja leksykalno-semantyczna

Nazwa rośliny ogrodowej *wężownik* (*Polygonum bistorta* L.) powstała w wyniku zauważenia podobieństwa grubego, poskręcanego korzenia do węża (Spólnik 1990: 100). Podstawa słowotwórcza *wąż* należy do animalistycznego kodu conceptualnego.

Neosemantyzacja

Leksem *koziółki* (*Orchis* L.) utrwała skojarzenie kształtu zakręconej ostrogi kwiatu z rogiem kozła (ibid.: 94) i jest utworzony od podstawy *kozioł*. Fitonimy: *nosek*, *nosy bocianie*, *nosy żorawie*, *nosy ziębie* (*Geranium*) (ibid.: 95) odwołują się do ostrego kształtu owoców, przypominających dziób ptaka.

Nazwa *jajka* i zestawienie *lisie jajka* (*Orchis* L.) (ibid.: 95) pochodzą od rzeczownika *jajko* i przymiotnika dzierżawczego *lisi*. Są motywowane podobieństwem odrostów korzeni rośliny do organów rozrodczych lisa.

Motywacja fitonimu *kozia broda* (*Arum maculatum* L.) opiera się na podobieństwie kwiatostanu, którego drobne kwiaty tworzą „brodę” (ibid.: 112); doszło tu do lekсыkalizacji zestawienia.

Nazwa *ptasze oczka* może być używana na określenie dwu roślin (*Veronica* L. albo *Myosotis* L.) i jest motywowana podobieństwem kwiatów do oczu ptaka (ibid.: 116).

Podobieństwo rozmiaru kwiatów do oczu wołu spowodowało pojawienie się floronominacji *wołowe oko* (*Caltha palustris* L.) (ibid.: 116). W XV w. w języku polskim funkcjonowała nazwa synonimiczna, która ma tę samą motywację obrazową: *wołowiec* (ibid.: 116) – i pochodzi od rzeczownika *wół*.

1.1.2. Model motywacyjny oparty na podobieństwie kształtu

Derywacja leksykalno-semantyczna

Gęstość wzrastania rośliny skojarzono z rojem pszczoł, co zostało odzwierciedlone w nazwach *rojnik*, *rojownik*, *rojownik* (*Sempervivum* L.). Pisała już o tym A. Spólnik (ibid.: 81). Wymienione fitonimy powstały drogą tworzenia derywatów od rzeczownika *rój*.

1.1.3. Model motywacyjny oparty na podobieństwie odczuć dotykowych

Derywacja leksykalno-semantyczna i neosemantyzacja

Puszystość rośliny i sierść kota wywołują u człowieka podobne odczucia dotykowe, co spowodowało pojawienie się nazw: *kocanka*, *kocianka*, *kocanki*, *kocianki*, *kocie łapki* (*Helichrysum arenarium* (L.) Moench) (SSiSL: 114), pochodnych od rzeczownika *kot* (i *łapki* – w ostatniej nominacji). O tej motywacji, opartej na kosmatości, pisała J. Waniakowa (2015: 188).

1.1.4. Model motywacyjny oparty na podobieństwie koloru

Derywacja leksykalno-semantyczna

Podobieństwo kwiatów do kacząt pod względem koloru zostało utrwalone w fitonimach *kaczeniec* i *kaczyniec* (*Caltha palustris* L.) (SSiSL: 110; zob. też Waniakowa 2021: 39).

Neosemantyzacja

Dialektalna nazwa chabru *gołąbek* (*Centaurea* L.) jest motywowana niebieskawą barwą kwiatów tej rośliny (SSiSL: 84).

1.2. Motywacja złożona

1.2.1. Zwierzęcy i kolorystyczny KK

Zestawienia *wężownik czerwony* (*Polygonum bistorta* L.) i *wężownik biały* (*Arum maculatum* L.) (Spólnik 1990: 100) zawierają podrzędniki przymiotnikowe nawiązujące do koloru kwiatów, z kolei rzeczownikowe nadrzędniki przedstawiają motywację odwołującą się do konceptualnego kodu zwierzęcego.

W fitonimie *kocanki żółte* (Spólnik 1990: 80) chodzi o złożoną motywację opartą na elementach zwierzęcego i kolorystycznego KK.

1.2.2. Zwierzęcy i lokatywny KK

Oficjalna nazwa rośliny *kocanki piaskowe* (ibid.: 80) jest motywowana za pomocą elementów kodu zwierzęcego (*kocanki*) i lokatywnego, reprezentowanego na poziomie językowym przez przymiotnik *piaskowe*, który pochodzi od rzeczownika *piasek* – *piaski* używanego ze względu na specyfikę miejsca, gdzie ten kwiat rośnie.

1.2.3. Zwierzęcy i roślinny KK

Fitonim *maczek zajęczy* (*Anemone* L.) nawiązuje do nazw *mak* (ibid.: 116) i *zając*.

1.2.4. Zwierzęcy kod i kod kultury użytkowej

Nazwa *igły wilcze* (*Geranium*) (ibid.: 113) jest oparta na skojarzeniu obrazu ostrych owoców rośliny z igłą. Rzeczownik *igła* i przymiotnik *wilczy* jako składniki zestawienia, na podstawie którego powstał fitonim, należą do kodu kultury użytkowej i do zwierzęcego KK.

1.3. Motywacja mieszana

Takie nazwy niezapominajki (*Myosotis* L.), jak: *żabie oczka*, *żabie oczko*, *żabie oczki*, *żabie oko*, *żabie oczy*, *żabioczy*, *żabie ślepki*, *żabskie oko*, *żabie kwiatki*, *żabi skrzek*, *żabki* (SSiSL: 181), są związane z występowaniem kwiatu przeważnie na wilgotnych łąkach i na brzegach zbiorników wodnych, gdzie występują żaby. Dlatego można mówić o motywacji mieszanej – pojawiają się tu bowiem leksemy należące do zwierzęcego i lokatywnego KK.

Nominacja fitonimu *kocanki złote* (*Helichrysum arenarium* (L.) Moench) (Spółnik 1990: 80) jest oparta na podobieństwie wrażeń dotykowych (*kocanki* od *kot* ze względu na miękkość żdźbła rośliny i sierści kota) i wzrokowych. Z kolei żółty kolor jest – jak wiadomo – kojarzony ze złotem (a *złoto* to rzeczownik reprezentujący kod kultury użytkowej). W związku z tym można mówić o mieszanej motywacji opartej na składnikach kodu zwierzęcego i kodu kultury użytkowej, który z kolei pośrednio odwołuje się do kodu kolorystycznego i kodu aksjologicznego, ponieważ złoto jest uznawane za metal szlachetny.

2. Kierunek motywacji: florystyczny KK > animalistyczny KK

2.1. Zoonimy – nazwy pospolite

Badając nazwy zwierząt, zauważyłam, że florystyczny KK pojawia się w nich bardzo rzadko. Na ponad półtora tysiąca zoonimów, omówionych przez K. Smagowicza w pracy *Mantichora. Etymologiczny słownik nazw zwierząt* (2004), zanotowałam tylko cztery, które są związane z kwiatami: *chryzantema morska*, *czerwończyk fioletek*, *różanka* i *róża wiatrów*.

2.1.1. Motywacja złożona

Nazwa małża *chryzantema morska* (*Spondylus varians* G.B. Sowerby I) jest motywowana podobieństwem wyglądu: „większość okazów jest podobna do kwiatostanów złocienia – *Chrysantemum*, do odmiany z rzadkimi, długimi kwiatami płonymi” (Smagowicz 2004: 245). Chodzi tu o neosemantyzację, ponieważ nazwa kwiatu została przeniesiona na nazwę małża. Cały zoonim można zaś objaśnić jako nazwę należącą do motywowanych składnikami kwiatowego i lokatywnego KK, ponieważ *morski* (derywat od *morze*) jest lokalizatorem nadrzędnika.

2.1.2. Motywacja mieszana

Motyl *czerwończyk fioletek* (*Lycaena helle* Denis & Schiffermüller) otrzymał taką właśnie nazwę, ponieważ „wiele modraszków górne powierzchnie skrzydeł, odbijające światło, ma jasne, ten gatunek odwrotnie, od góry jest znacznie ciemniejszy” (ibid.: 178). Rzeczownik *czerwończyk* jest derywatem od przymiotnika *czerwony*, który należy do kolorystycznego KK. Z kolei *fioletek* jest rzeczownikiem pochodnym od przymiotnika *fioletowy*, który powstał od nazwy kwiatu *fiołek*. Mając to na uwadze, można stwierdzić, że zestawienie *czerwończyk fioletek* ma mieszaną motywację, opartą na elementach kolorystycznego i florystycznego KK.

Różanka (*Rhodeus sericeus amarus* Bloch) to nazwa ryby, którą Smagowicz objaśnia następująco: „różany, różowy (gr. *rhodos*) w okresie rozmnażania samczyki przybierają tę barwę” (ibid.: 232). W przypadku tego zoonimu mamy do czynienia z mieszaną motywacją, bazującą na elementach kolorystycznego i florystycznego KK, ponieważ rzeczownik *różanka* pochodzi od przymiotnika *różany*, czyli ‘związany z różą’ (kolor taki, jaki ma róża). Tym samym leksem *różany* może być ujmowany jako należący jednocześnie do kolorystycznego i kwiatowego KK.

Róża wiatrów (*Architectonica nobilis* Röding) to nazwa mięczaka, którego „stożkowata, kremowa muszla ma na każdym z wielu wąskich skrętów wzór, złożony

z ciemnego paseczka i regularnie rozmieszczonych wzdłuż niego brunatnożółtych plam i plamek, co wygląda, jak tarcza starego zegara czy kompasu” (ibid.: 78). Najpierw na mapach morskich pojawiały się nakreślone róże kierunków geograficznych, a później te wykresy zostały przeniesione do kompasów. Idąc tym tropem, wzór na muszli wywołał skojarzenie, co doprowadziło do neosemantyzacji zestawienia i jego użycia w funkcji zoonimu. Chodzi tu więc o motywację mieszaną bazującą na składnikach geograficznego (meteorologicznego) i kwiatowego KK. Biorę pod uwagę także ostatni KK, ponieważ nadrzędna nazwa *róża (wiatrów)* powstała w wyniku neosemantyzacji rzeczownika *róża* należącego do kwiatowego KK.

Można wnioskować, że jeśli idzie o zoonimy – nazwy pospolite, modele motywacji elementami kodu kwiatowego pojawiają się tylko w połączeniu z elementami innego kodu (lokatywnego, kolorystycznego, geograficznego), a poza tym są ujmowane przez pryzmat pośrednich KK.

2.2. Zoonimy – nazwy własne

Imiona własne zwierząt domowych w porównaniu z zoonimami apelatywnymi wykazują bogatszą ilościowo paletę nominacji, dla których są charakterystyczne relacje z kwiatowym KK.

2.2.1. Motywacja prosta

2.2.1.1. Model motywacyjny oparty na pozytywnym skojarzeniu emocjonalnym

Derywacja leksykalno-semantyczna

Narcyza ‘klacz przydatna’ (Warchoł 2007: 220) – imię pochodne od nazwy kwiatu *narcyz*.

Astra ‘krowa’ (Warchoł 2009: 31) – imię od rzeczownika *aster*.

Notowane w 1618 r. imię psa *Kwiatosz* (Walczak 1996: 152) pochodzi od leksemu *kwiat*.

Neosemantyzacja

Rutka – imię psa rasowego (Kijak 2023: 45).

Narcyz – imię kota, pochodne od nazwy kwiatu (Tomaszewska 2001: 135).

Nasturcja – imię kota, bo to „ulubiony kwiat rodziny” (Strutyński 1996: 32).

Bratek – imię psa (Strutyński 1993: 216).

Kaktus – imię psa (ibid.: 224).

Do imion psów rasowych należą zarówno rdzennie polskie, jak i zapożyczone: *Jaskier*, *Mak*, *Rosa*, *Lotos* (Bubak 1996: 186), współczesne, jak i notowane historycznie: 1618 r. – *Jaskier*, *Rutka* (Walczak 1996: 152).

Aster – imię konia ‘kasztan, gniady’ (Warchoł 2007: 123), *Aster* – krowa ‘nazwa ładnie brzmiąca’ (Warchoł 2009: 31).

Cynia – imię krowy (ibid.: 35) i świni (Zawadzka 2022: 431).

Dalia – imię krowy (Warchoł 2009: 85).

Dziwanna – imię konia od *dziewanna* (Warchoł 2007: 158).

Irys ‘koń ładny jak ten kwiat’ (ibid.: 175).

Narcyz – imię konia (ibid.: 220).

Iga – „nazwa od skrótu NRD-owskiej Międzynarodowej Wystawy Kwiatów – International Garten Ausstellung” (Strutyński 1993: 216).

Rzeczownik *bukiet* nie jest nazwą kwiatu, mimo to należy do kwiatowego KK, ponieważ jest określeniem ułożonego pęku kwiatów pełniącego funkcję ozdobną. Mając to na uwadze, imię psa *Bukiet* (Strutyński 1993: 224) uważam za motywowane składnikiem kwiatowego KK.

Zwierzętom domowym często imiona wymyślają dzieci. Wśród takich zoonimów odnotowano także nazwę *Rezeda*, nadaną „dlatego, że jest taka nazwa kwiatka” (Cygał-Krupa 1996: 45).

2.2.1.2. Model motywacyjny oparty na podobieństwie koloru umaszczenia lub znaku na czole

Derywacja leksykalno-semantyczna

Imię papugi *Szafirka* zostało utworzone od nazwy kwiatu *szafirek* (*Muscari* Mill.) (Strutyński 1993: 218).

Wśród imion zwierząt domowych odnotowano cały szereg derywatów od rzeczownika *kwiat*:

- imiona krów: *Kwiatocha*, *Kwietocha*, *Kwiatula* // *Kwietula* (Kęsikowa 1996: 54), *Kwiatula* (Sierociuk 1996: 126), *Kwiato* (ibid.: 127), *Kwiatocha*, *Kwiatola*, *Kwiatora*, *Kwiatoszka* ‘krowa maści czerwonej z białą plamą na czole’ (Warchoł 2009: 145); z końca XVII i z XVIII w. nazwa krowy: *Kwiatula* (Walczak 1996: 152); *Kwiecicha* ‘krowa maści czerwonej w białe plamki’, ‘pstra’ (Warchoł 2009: 146); *Kwieciula* ‘krowa maści czerwonej z białą łatką na czole, srokata, różnobarwna’ (ibid.: 146); *Kwita* – imię krowy od czasownika gwarowego *kwitać* ‘kwitnąć’ (ibid.: 146); *Kwiatuszek* (pieszczotl.) ‘krowa bardzo kochana’, ‘krowa, która lubi zjadać kwiaty’ (ibid.: 146). Imię *Kwiatula* może mieć różną motywację: 1. ‘krowa maści czarnej lub czerwonej z białą łatką na czole; srokata, różnobarwna’, 2. ‘maści czerwono-białej lub czarno-białej’, 3. ‘krowa maści czerwonej w białe plamki’, 4. ‘łaciata’, 5. ‘krowa, która lubi zjadać kwiaty’ (ibid.: 145);
- *Kwiaton* ‘byk z „kwiatem” – plamą na czole’ (Warchoł 2007: 98);
- imiona wołów: *Kwiaton*, *Kwiatoch*, *Kwiatoszek* (Kęsikowa 1996: 56), *Kwiaton* ‘wół z kwiatem na czole’ (Warchoł 2007: 284);

- imiona koni i kłaczy: *Kwiciasty*, *Kwiatocha* (Kęsikowa 1996: 57), *Kwiatocha*, *Kwiatoszka* (ibid.: 60), *Kwiatula* (Mrózek 1996: 81), *Kwiatocha* (Sajewicz 1996: 96), *Kwiatocha* (Warchoł 2007: 196), *Kwiata* (Warchoł 2009: 144), *Kwiatka* (ibid.: 145).

Neosemantyzacja

Azalia, *Jazalia* (*azalia* ‘nazwa rośliny o białych kwiatach’) – ‘imię to nadaje się wówczas, gdy koń jest bardziej biały niż siwy’ (Warchoł 2007: 124).

Fijołek ‘krowa ciemnawej maści’ (Warchoł 2009: 96).

Malwa – imię krowy koloru czerwonego lub jasnego (od nazwy barwy kwiatów *malwy*) (Cygal-Krupa 1996: 44), *Malwa* ‘klacz ładna’ (Warchoł 2007: 209).

Róża: *Ruza* ‘imię krowy koloru jasnoczerwonego’ (Cygal-Krupa 1996: 44), *Roza* ‘klacz ładna jak róża’ (Warchoł 2007: 233).

Kwiciasty ‘koń maści czerwono-biało-czarnej lub w ogóle łaciaty’ (ibid.: 196).

Kwiatek ‘o młodym źrebięciu’, ‘koń ładny, zgrabny’, ‘pieszczotliwie od *kwiat* ‘koń z białą plamą na czole’ (ibid.: 196); *Kwiatek* ‘krowa bardzo ładna’, ‘krowa maści czarnej z białą plamką na czole’, ‘krowa maści czarno-białej’, ‘krowa maści czerwonej w białe plamki’, ‘młoda krowa maści czarnej z białą plamką na czole’ (Warchoł 2009: 144–145), *Kwiatek*, *Kwiotek* – krowa w białe płyty na jednobarwnej sierści (Cygal-Krupa 1996: 44).

Kwietna ‘krowa różnobarwna’ (Warchoł 2009: 146).

2.2.2. Motywacja mieszana

2.2.2.1. Antropologiczny i florystyczny KK

Imiona własne zwierząt bywają tworzone od imion własnych ludzi, a te z kolei pochodzą od rdzennych polskich lub zapożyczonych nazw kwiatów. W takim wypadku chodzi o motywację mieszaną bazującą na składnikach antropologicznego i kwiatowego KK.

Imię psa *Lilek* pochodzi od imienia żeńskiego *Lila* (Nowakowska 2001: 43) utworzonego od rzeczownika *lilia*. Imię *Irysa* – od imienia *Irys* (Strutyński 1996: 78) – por. *irys* ‘kwiat’.

Imiona świń *Liliana*, *Malwina* (Zawadzka 2022: 435) też pochodzą od antroponiimów – derywatów nazw kwiatów.

2.2.2.2. Florystyczny i kolorystyczny KK

Nazwy od znaków szczególnych na sierści i od innych cech ciała zwierzęcia

Imię krowy *Różana* (z odmianą rzeczownikową) (Kęsikowa 1996: 55) pochodzi od przymiotnika *różana* ‘taka jak róża’, utworzonego od rzeczownika *róża*. *Różana*:

Ruzana – „koloru czerwonego, tak, ponieważ w miejscowych gwarach kolor róży kojarzy się w pierwszej kolejności z barwą czerwoną lub różową o odcieniu mocnym, czerwonym” (Cygal-Krupa 1996: 44). Pierwotnym w odniesieniu do nazw kolorystycznych jest świat roślinny, czego dowodem są przymiotniki: *blawatkowy, chabrowy, fiołkowy, liliowy, różany, szafranowy* (Tokarski 1995: 172–173).

Fiola ‘krowa o połyskującej, wpadającej w fioletowy odcień sierści’ (Warchoł 2009: 96) pochodzi od *fioletowy* (< *fiołek*).

Podsumowując, można zauważyć, że w obrębie nielicznych zoonimów pospolitych odnotowano przykłady motywacji złożonej i mieszanej, a wśród imion własnych zwierząt – przykłady motywacji prostej i mieszanej.

Porównując relacje składników florystycznego i animalistycznego KK w dwu kierunkach, wyróżniłam werbalne przejawy ich wzajemnego oddziaływania.

Wśród zbadanych nazw kwiatów są takie, które mają motywację prostą, opartą na składnikach animalistycznego KK, oraz motywację złożoną i mieszaną. Wśród zoonimów – nazw pospolitych zanotowałam przykłady mające motywację złożoną i mieszaną, z kolei wśród imion własnych zwierząt wyodrębniłam takie, które mają motywację prostą (opartą na elementach kwiatowego KK) i mieszaną.

Na podstawie przeprowadzonej analizy można wnioskować, że florystyczny i animalistyczny KK znajdują się w relacji wzajemnego oddziaływania, co werbalizuje się w postaci nazw kwiatów i zoonimów motywowanych zarówno składnikami każdego KK z osobna, jak i w połączeniu ze składnikami innych KK, np. kolorystycznego, lokatywnego, aksjologicznego, antropologicznego.

Zbadanie zagadnień wzajemnego oddziaływania KK na materiale zarówno języka i kultury polskiej, jak i innych języków i kultur jest ważne dla etnolingwistyki, semiotyki i lingwistyki kognitywnej.

Literatura

- BUBAK J., 1996, *Nazwy psów rasowych (na podstawie materiału z krakowskiej kartoteki Polskiego Związku Kynologicznego)*, [w:] S. Warchoł (red.), *Systemy zoonimiczne w językach słowiańskich. Księga referatów V Międzynarodowej Sławistycznej Konferencji Naukowej, Lublin, 24–27 listopada 1993 roku*, Lublin, s. 185–198.
- CYGAL-KRUPA Z., 1996, *Nazwy koni i krów w południowo-zachodniej Limanowszczyźnie*, [w:] S. Warchoł (red.), *Systemy zoonimiczne w językach słowiańskich. Księga referatów V Międzynarodowej Sławistycznej Konferencji Naukowej, Lublin, 24–27 listopada 1993 roku*, Lublin, s. 37–47.
- DĄBROWSKA A., KAMIŃSKA-SZMAJ I. (red.), 2001, *Język a kultura*, t. 16: *Świat roślin w języku i kulturze*, Wrocław.

- KĘSIKOWA U., 1996, *Zoonimia w „Słowniku gwar polskich” J. Karłowicza*, [w:] S. Warchoł (red.), *Systemy zoonimiczne w językach słowiańskich. Księga referatów V Międzynarodowej Slawistycznej Konferencji Naukowej, Lublin, 24–27 listopada 1993 roku*, Lublin, s. 53–64.
- KIJAK A., 2023, *Imiona psów biorących udział w zawodach sportowych i motywacje ich nadawania*, „Język Polski” CIII, z. 2, s. 40–51, <https://doi.org/10.31286/J.P.00175>.
- KODOVI: „Kodovi slovenskih kultura” 1996, nr 1: Biljke.
- KULAK I., 2023, *Ludowy obraz człowieka utrwalony w nazwach roślin na przykładzie leksyki górali rabczańskich*, Kraków.
- MRÓZEK R., 1996, *Miejsce zoonimii w własnej sferze języka (o pojęciu systemu zoonimicznego)*, [w:] S. Warchoł (red.), *Systemy zoonimiczne w językach słowiańskich. Księga referatów V Międzynarodowej Slawistycznej Konferencji Naukowej, Lublin, 24–27 listopada 1993 roku*, Lublin, s. 75–83.
- NEPOP-AIDACHYCH L., 2014, *Stereotypical Characteristics of the Pansy (Viola tricolor) in the Polish Language and Culture*, „Europa Orientalis” XXXIII, s. 331–342.
- NEPOP-AJDACZYĆ L., 2022, *Etnolingwistyczne badania nad semantyką konceptów KWIA-TÓW: podejścia, metody, założenia teoretyczne*, [w:] E. Białek, S. Niebrzegowska-Bartmińska, J. Szadura (red.), *I Międzynarodowy Kongres Etnolingwistyczny*, t. 2: *Obraz świata i człowieka w kulturze ludowej i narodowej*, Lublin, s. 273–282.
- NOWAKOWSKA M., 2001, *O Aniołkach, Czikach i innych imionach psów nie tylko rasowych*, [w:] K. Michalewski (red.), *Współczesna leksyka*, cz. 2, Łódź, s. 41–51.
- ORZECZOWSKA S., 2024, *Kobiety i rośliny w folklorze polskim*, Warszawa.
- PASTUSIAK K., 2007, *Pogranicze polsko-białorusko-ukraińskie w świetle danych językowych i etnograficznych na podstawie nazw roślin*, Warszawa.
- PIEKARCIK D., 2004, *Kwiaty we współczesnym językowym obrazie świata*, Lublin.
- SAJEWICZ M., 1996, *Ze studiów nad zoonimią polsko-białorusko-ukraińskiego pogranicza językowego na Białostocczyźnie*, [w:] S. Warchoł (red.), *Systemy zoonimiczne w językach słowiańskich. Księga referatów V Międzynarodowej Slawistycznej Konferencji Naukowej, Lublin, 24–27 listopada 1993 roku*, Lublin, s. 91–109.
- SIEROCIUK J., 1996, *Uwagi o nazwach własnych wiejskich zwierząt domowych na tle słowotwórstwa gwarowego (na przykładzie gwar Lubelszczyzny)*, [w:] S. Warchoł (red.), *Systemy zoonimiczne w językach słowiańskich. Księga referatów V Międzynarodowej Slawistycznej Konferencji Naukowej, Lublin, 24–27 listopada 1993 roku*, Lublin, s. 119–132.
- SMAGOWICZ K., 2004, *Mantichora. Etymologiczny słownik nazw zwierząt*, Kraków.
- SPÓLNIK A., 1990, *Nazwy polskich roślin do XVIII wieku*, Wrocław.
- SSiSL: J. Bartmiński, S. Niebrzegowska-Bartmińska (red.), *Słownik stereotypów i symboli ludowych*, t. II, cz. 3: *Kwiaty*, Lublin 2019.
- STRUTYŃSKI J., 1993, *Imiona zwierząt pokojowych*, „Onomastica” XXXVIII, s. 203–234.
- STRUTYŃSKI J., 1996, *Urbozoonimia polska*, Kraków.
- SZCZEŚNIAK K., 2008, *Świat roślin światem ludzi na pograniczu wschodniej i zachodniej Słowiańszczyzny*, Gdańsk.
- TOKARSKI R., 1995, *Semantyka barw we współczesnej polszczyźnie*, Lublin.
- TOMASZEWSKA S., 2001, *Persy, reksy i Egzotyki we współczesnym słowniku, czyli rzecz o imionach rasowych kotów*, [w:] K. Michalewski (red.), *Współczesna leksyka*, cz. 2, Łódź, s. 132–139.
- WALCZAK B., 1996, *Polskie zoonimy historyczne*, [w:] S. Warchoł (red.), *Systemy zoonimiczne w językach słowiańskich. Księga referatów V Międzynarodowej Slawistycznej Konferencji Naukowej, Lublin, 24–27 listopada 1993 roku*, Lublin, s. 147–158.

- WANIAKOWA J., 2015, *Nazwy zwierząt w nazwach roślin*, [w:] E. Wierzbicka-Piotrowska (red.), *Dialog pokoleń w języku potocznym, w języku wsi i miasta, w literaturze, w publicystyce, w tekstach kultury*, Warszawa, s. 187–194.
- WANIAKOWA J., 2021, *Polskie gwarowe nazwy roślin z komponentem kaczy*, [w:] J. Porayski-Pomsta, K. Sobolewska, *Polszczyzna jest zobowiązaniem, a dla niektórych pasją. Tom prac ofiarowanych prof. dr hab. Barbarze Falińskiej w 90. rocznicę urodzin*, Warszawa, s. 37–47.
- WARCHOŁ S., 2007–2009, *Słownik etymologiczno-motywacyjny słowiańskiej zoonimii ludowej. Słowiańskie nazwy własne zwierząt dzikich w środowiskach wiejskich*, t. I: *Bawoły. Byki. Konie. Woły*, Lublin 2007; t. II: *Krowy*, Lublin 2009.
- WYSOCZAŃSKI W., 2023, *Kody językowo-kulturowe w polskiej frazematyce gwarowej*, Wrocław.
- ZAWADZKA D., 2022, *Świnia niejedno ma imię – ewolucja motywacji nazewniczych w kontekście przemian kulturowych i społecznych*, „Słowo. Studia językoznawcze” 13, s. 427–439, <https://doi.org/10.15584/slowo.2022.13.29>.

Verbal Manifestations of the Interaction of Floristic and Animalistic Conceptual Codes in Polish Language Abstract

The study of the linguistic and conceptual picture of the world in general and conceptual codes in particular is an important task of cognitive linguistics and ethnolinguistics. In this study the author investigates the issues of interaction between floristic and animalistic conceptual codes at the verbal level. The interaction takes place in two directions: when the floristic code assimilates elements of the animalistic one and when the animalistic code adopts elements of the floristic one. This interaction often occurs with the participation of other conceptual codes. The analysis of flower names revealed the relations of simple, complex, and mixed motivation with semantic-lexical components of other conceptual codes. Among the examined floronominations there are those that have a simple motivation with the components of animalistic conceptual code, a complex one (animalistic and colouristic, animalistic and locative, animalistic and floristic, animalistic and related to utilitarian culture) and a mixed one (animalistic and axiological, animalistic and colouristic, related to utilitarian culture, axiological). Among the common zoonyms, those with complex motivation (floristic and locative) and mixed motivation (floristic and colouristic, floristic and meteorological) were noted, while among the proper names of animals, those with simple and mixed motivation (floristic and anthropological, floristic and colouristic) were found. This study showed possible cases of mutual influence of plant and animal conceptual codes based on the example of Polish-wide, dialectal, scientific lexical units, proper and common names, which represent different ways of conceptualizing the world. The study of the interaction between conceptual codes is important for the development of theories of ethnolinguistics, semiotics and cognitive linguistics.